OVQAT HAZM QILISH A'ZOLARINING XIRURGIK KASALLIKLARIDA HAMSHIRALIK PARVARISHI VA ZAMONAVIY YONDASHUV

XIVA ABU ALI IBN SINO NOMIDAGI JAMOAT SALOMATLIGI TEXNIKUMI MAXSUS FAN O'QITUVCHISI
RAHIMOVA HILOLA YO'LDOSH QIZI

imrconf.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ovqat hazm qilish tizimi a'zolarining xirurgik kasalliklari (o'tkir appenditsit, xolestistit, pankreatit, oshqozon yarasi perforatsiyasi va boshqalar) etiologiyasi, klinik manzarasi hamda "o'tkir qorin" sindromining diagnostik ko'rsatkichlari tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor operatsiyadan oldingi va keyingi davrda hamshiralik parvarishi ning sifatiga, asoratlarni erta aniqlashda hamshiraning o'rniga qaratil gan. Shuningdek xalqaro hamshiralik standartlari va O'zbekiston xirurgiya amaliyotidagi tajribalar qiyosiy o'rganilgan.*

Kalit so'zlar: *Xirurgik hamshiralik, o'tkir qorin, appenditsit, peritonit, xolestistit, operatsiyadan keyingi parvarish, reabilitatsiya, aseptika, antiseptika.*

Kirish

Ovqat hazm qilish tizimi kasalliklari xirurgiya bo'limlariga yotqi zila yotgan bemorlarning 60-70% qismini tashkil etadi. Xirurgik amaliyot ning muvaffaqiyati nafaqat xirurgning mahoratiga, balki operatsiyadan keyingi davrda ko'rsatiladigan professional hamshiralik parvarishiga ham bog'liq. Hamshira bemorning holatidagi eng kichik o'zgarishlarni birinchi bo'lib payqaydigan va shoshilinch yordam ko'rsatuvchi mutaxassisdir.

Ovqat hazm qilish tizimi xirurgik kasalliklari va ularning sabablari

Xirurgik aralashuvni talab qiladigan asosiy kasalliklarga quyidagilar kiradi:

O‘tkir appenditsit: Ko'richak o'simtasining yallig'lanishi.

O‘tkir xolestistit: Safro qopi yallig'lanishi (ko'pincha toshlar sababli).

O‘tkir pankreatit: Oshqozon osti bezining autolizi (o'z-o'zini hazm qilishi).

Oshqozon va o'n ikki barmoq ichak yarasi perforatsiyasi (teshilishi).

O'tkir ichak tutilishi.

Asosiy sabablar:

Infeksiya: Bakterial floraning kirib borishi.

Mexanik omillar: Safro yo'llari yoki ichak bo'shlig'ining toshlar, gelmin tlar yoki o'smalar bilan to'silib qolishi.

Qon aylanishining buzilishi: Mezenterial qon tomirlar trombozi.

Noto'g'ri ovqatlanish: Alkogol va o'ta yog'li ovqatlar (ayniqsa pankreatitda).

"O‘tkir qorin" sindromi: klinik belgilar

Xirurgiyada "O‘tkir qorin" termini qorin bo'shlig'i a'zolarining shoshilinch operatsiyani talab qiluvchi o'tkir patologik holatlarini ifodalaydi.

Asosiy simptomlar:

Og‘riq: To'satdan boshlanuvchi, kuchli yoki simillovchi (peritonitda "xanjar urilgandek" og'riq).

Qorin mushaklarining taranglashuvi (defans): "Taxtasimon qorin".

Dispeptik hodisalar: Ko'ngil aynishi, to'xtovsiz qusish, ich kelmasligi yoki meteorizm.

Umumiy belgilari: Isitma, taxikardiya, tilning qurishi (oq karash bilan qoplanishi).

Tashxis va differensial tashxis

Tashxislash metodlari:

imrconf.com

Laborator: Qonning umumiy tahlili (leykotsitoz va EChT balandligi yallig'lanishdan dalolat beradi).

Instrumental:

UZD (Ultratovush tekshiruvi): Safro toshlari va suyuqlik yig'ilishini aniqlashda "oltin standart".

Rentgenografiya: Ichak tutilishida "Kloyber kosachalari"ni ko'rish.

Laparoskopiya: Ham diagnostik, ham davolash usuli.

Differensial tashxis:

O‘tkir qorin simptomlarini kardiologik (miokard infarktining abdominal shakli), ginekologik (bachadon tashqarisi homiladorligi) va urologik (buyrak sanchig'i) kasalliklardan farqlash lozim.

Hamshiralik parvarishi (Nursing Care)

Hamshiralik parvarishi uchta muhim bosqichga bo'linadi:

A. Operatsiyadan oldingi davr:

Bemorning psixologik holatini barqarorlashtirish.

Oshqozonni yuvish (ko'rsatma bo'yicha) va tozalovchi huqna qilish.

Operatsiya maydonini (qorin sohasini) tayyorlash (sochlardan tozalash).

Muhim: O'tkir qorin shubhasi bo'lganda bemorga og'riqsizlantiruvchi, isitkich (grelka) berish va ovqatlantirish qat'iyan man etiladi!

B. Operatsiyadan keyingi davr:

Bu bosqichda hamshira bemorning "ko'zi va qulog'i" hisoblanadi.

Hayotiy ko'rsatkichlarni monitoring qilish: AD, puls, nafas chastotasi va tana haroratini har 2 soatda o'lchash.

Drenajlar bilan ishlash: Drenajdan kelayotgan suyuqlikning miqdori va rangini nazorat qilish (qon ketishni erta aniqlash uchun).

Og'riqni boshqarish: Shifokor buyurgan analgetiklarni vaqtida yuborish.

Erta faollashtirish: Operatsiyadan keyingi tromboz va pnevmoniyaning oldini olish uchun bemorni erta o'rni-turishga undash.

C. Parhez va reabilitatsiya:

imrconf.com

Operatsiyadan keyingi dastlabki soatlarda bemorga faqat suv berish (og'izni chayish), so'ngra bosqichma-bosqich parhez taomlarga (№1 yoki №5 parhez) o'tishni nazorat qilish.

Kasallikning oldini olish

Muntazam va to'g'ri ovqatlanish rejimiga rioya qilish.

Surunkali kasalliklarni (gastrit, xolestistit) o'z vaqtida davolash.

Sanitariya-gigiyena qoidalariga rioya qilish (infeksion omillarni kamaytirish).

Xulosa

Ovqat hazm qilish tizimi xirurgik kasalliklarida hamshiralik parvarishi kompleks yondashuvni talab qiladi. Hamshiraning klinik tafakkuri, o'tkir qorin belgilarini to'g'ri baholashi va operatsiyadan keyingi davrda aseptika qoidalariga amal qilishi asoratlar sonini 30-40% ga kamaytiradi. Zamonaviy xirurgiyada hamshira shunchaki yordamchi emas, balki davolash jarayonining faol ishtirokchisidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Asqarov T.A. "Xirurgik kasalliklar", Toshkent, 2021.
2. Karimov Sh.I. "Gospital xirurgiya", Darslik, 2019.
3. O‘zbekiston Respublikasi SSV xirurgik amaliyot bo‘yicha metodik qo‘llanmalar (2023).
4. Townsend, C. M. (2021). Sabiston Textbook of Surgery: The Biological Basis of Modern Surgical Practice. 21st Edition.
5. Hinkle, J. L., & Cheever, K. H. (2022). Brunner & Suddarth's Textbook of Medical-Surgical Nursing.
6. Journal of Surgical Nursing. "Management of the acute abdomen: Nursing perspectives" (2024).

imrconf.com